

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

„Bez pohlavků“: jasná hranice výchovy v českém právu

Tělesné trestání dětí představovalo v České republice dlouhodobě tolerovanou praxi, která se v právu pohybovala v šedé zóně mezi „výchovným usměrňováním“[1] a nepřijatelným násilím. O to větším paradoxem je skutečnost, že tělesné tresty jsou výslovně zapovězeny například ve školství či zaměstnání a násilí je postihováno i mezi partnery.[2] Právě vůči dětem však právní řád nedával jasný signál, že jakýkoli tělesný trest není přijatelným prostředkem výchovy.

Občanský zákoník vychází z nezastupitelné role rodičů ve výchově dítěte a výslovně počítá s tím, že rodiče dítě „usměrňují výchovnými opatřeními“. Současně však občanský zákoník stanovil (před novelizací) limity této výchovy, tedy, že výchovné prostředky lze použít pouze v podobě a míře přiměřené okolnostem, nesmí ohrožovat zdraví dítěte ani jeho rozvoj a nesmí se dotýkat jeho lidské důstojnosti[3]. Právě standard „přiměřenosti“ byl však v aplikační praxi i doktrinárním výkladu výrazně otevřený, a v důsledku subjektivní. To, co jeden rodič či část společnosti označil za „přiměřené“, mohl jiný považovat za nepřijatelný zásah do tělesné integrity dítěte. Výchovný pohlavek tak byl částí veřejnosti akceptován a přehlížen, a dokonce považován za nutnou součást výchovy. Zásah státu prostřednictvím trestního práva zpravidla přicházel až ve chvíli, kdy takové jednání přesáhlo určitou míru intenzity.

Mezinárodní právní normy a judikatura Evropského soudu pro lidská práva shodně konstatuje, že tělesné a psychické tresty u dětí jsou v rozporu s lidskou důstojností a žádné násilí páchané na dětech není ospravedlnitelné (např. Úmluva o právech dítěte či Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod).

Příkladem je čl. 19 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte[4]: *„Státy, které jsou smluvní stranou Úmluvy, činí všechna potřebná zákonodárná, správní, sociální a výchovná opatření k ochraně dětí před jakýmkoli tělesným či duševním násilím, urážením nebo zneužíváním, včetně sexuálního zneužívání, zanedbáváním nebo nedbalým zacházením, trýzněním nebo vykořisťováním během doby, kdy jsou v péči jednoho nebo obou rodičů, zákonných zástupců nebo jakýchkoli jiných osob starajících se o dítě.“*

Duševní násilí je dle čl. 21 Obecného komentáře č. 13 (2011)[5] v kontextu úmluvy často popisováno jako psychické trýznění, duševní zneužívání, slovní zneužívání a citové zneužívání nebo zanedbávání a může zahrnovat např. izolaci dítěte, strašení, ponižování, znevažování, vysmívání, ignorování atd.

Významný impuls představovalo také rozhodnutí ve věci Approach proti České republice ze dne 20. ledna 2015[6]. Na základě stížnosti Sdružení na ochranu všech dětí týkající se porušení článku 17 Evropské sociální charty z roku 1961 ze strany České republiky tím, že zde neexistuje výslovný a účinný zákaz tělesného trestání dětí v rodině a všech formách neinstitutcionální péče o dítě a že Česká republika nevynakládá patřičné úsilí k vyloučení takových trestů v praxi, Evropský výbor pro sociální práva konstatoval, že v současné době panuje na evropské i mezinárodní úrovni široká shoda lidskoprávních orgánů, že v právní úpravě má být zakotven výslovný a úplný zákaz tělesných trestů dětí. Výbor shledal, že v českém právní řádu není obsažen zákaz veškerých forem tělesných trestů na dětech, které pravděpodobně budou mít vliv na jejich fyzickou integritu, důstojnost, vývoj či

psychickou pohodu, a to ani prostřednictvím judikatury.

I toto rozhodnutí a skutečnost, že Česká republika byla jednou z posledních zemí Evropské unie, která neměla legislativně zakotvenou nepřipustnost tělesného trestání dětí, vedly k expertním diskusím na toto téma a následně k novelizaci občanského zákoníku.

Dle aktuálního znění občanského zákoníku rodičovská odpovědnost spočívá v péči o dítě, která zahrnuje zejména péči o jeho zdraví a tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj bez tělesného trestání, duševního strádání a jiných ponižujících opatření.[7] Dále platí, že lidské důstojnosti dítěte se dotýká tělesné trestání, působení duševního strádání nebo jiné ponižující opatření.[8]

Nová právní úprava nesměřuje primárně k zavedení nových sankcí, nýbrž k deklaratornímu vymezení nepřijatelnosti tělesného trestání jako standardu. Dochází tím k odstranění výkladové nejistoty a sladění vnitrostátního práva s mezinárodními závazky České republiky. Je tak postaveno na jisto, že tělesné trestání, duševní strádání a užití jiných ponižujících opatření na dětech je nepřijatelné a nebude tolerováno. Česká republika se tímto krokem přiblížila západním standardům ve výchově dětí a jasně deklaruje, že i děti mají právo na ochranu své důstojnosti a výchovy dětí lze dosáhnout i bez jejich trestání.

Ačkoli cílem nové úpravy není kriminalizace rodičů, ale deklarace toho, co nelze považovat za legitimní výchovný prostředek, jde o jasný a důležitý signál. V právní i společenské rovině podporuje posun k nenásilným formám výchovy a vytváří předpoklady pro lepší ochranu dětí, včetně srozumitelnějšího vymezení hranice mezi přípustným výchovným působením a nepřipustným zásahem do tělesné integrity a důstojnosti dítěte. I nadále tak rodič neporuší zákon například zákazem používání mobilního telefonu či návštěvy kina, zatímco tělesné trestání, včetně pohlavků nebo úderů předměty je již nade vší pochybnost nepřijatelné.

Přijetím této úpravy se české právo jednoznačně přihlásilo k pojetí dítěte jako nositele základních práv, včetně práva na ochranu lidské důstojnosti a tělesné integrity. Deklaratorní zákaz tělesného trestání tak neznamená zásah do autonomie rodičů, nýbrž jasné vymezení hranice, za níž již nelze určité jednání považovat za legitimní součást výchovného působení.

Zároveň přesnění zákonného rámce současně přispívá ke srozumitelnější aplikační praxi, neboť stanoví jasné hodnotící hledisko pro posouzení, zda konkrétní způsoby zacházení s dítětem překračují meze rodičovského působení, a tím vytváří předpoklady pro případný zásah orgánů sociálně-právní ochrany dětí.

Tato změna představuje důležitý první krok, který má potenciál působit na společnost i bez donucovacích nástrojů. Výslovné vymezení hranice přispívá k postupné změně společenských postojů, snižuje toleranci k násilným formám výchovy a posiluje vnímání dětí jako osob, jejichž důstojnost a tělesná integrita mají být respektovány za všech okolností. V tomto smyslu může mít úprava dlouhodobý pozitivní dopad na postavení dětí v rodině i ve společnosti.

JUDr. Bc. Pavel Martiník, Ph.D.

Mgr. Jana Říhová

[Martiník advokátní kancelář, s.r.o.](http://www.martinikadvokati.cz)

Uruguayská 380/17
120 00 Praha 2 - Vinohrady

Tel.: +420 773 706 807

E-mail: pavel@martinik.legal

---

[1] § 857 odst. 2 zákona č. [89/2012](#) Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů: *Dokud se dítě nestane svéprávným, mají rodiče právo usměrňovat své dítě výchovnými opatřeními, jak to odpovídá jeho rozvíjejícím se schopnostem, včetně omezení sledujících ochranu morálky, zdraví a práv dítěte, jakož i práv jiných osob a veřejného pořádku. Dítě je povinno se těmto opatřením podřídit.*

[2] Důvodová zpráva k novele občanského zákoníku

[3] § 884 zákona č. [89/2012](#) Sb., občanský zákoník, ve znění účinném do 31.12.2025: *(1) Rodiče mají rozhodující úlohu ve výchově dítěte. Rodiče mají být všestranně příkladem svým dětem, zejména pokud se jedná o způsob života a chování v rodině.*

(2) Výchovné prostředky lze použít pouze v podobě a míře, která je přiměřená okolnostem, neohrožuje zdraví dítěte ani jeho rozvoj a nedotýká se lidské důstojnosti dítěte.

[4] Úmluva o právech dítěte

[5] Obecný komentář č. 13 (2011) Právo dítěte na ochranu před všemi druhy násilí (Výbor OSN pro práva dítěte)

[6] Association for the Protection of All Children (APPROACH) Ltd. proti České republice stížnost č. 96/2013

[7] § 858 odst. 1 písm. a) zákona č. [89/2012](#) Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

[8] § 884 odst. 2 zákona č. [89/2012](#) Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Další články:

- [Nařízení prodeje jednotky jako ultima ratio ochrany práv ostatních vlastníků?](#)
- [Metropolitní plán schválen. Je Váš projekt v bezpečí?](#)
- [Posouzení shody dle AI Act - zkušenosti z praxe](#)
- [Začínají soudy zohledňovat náklady podnikatelů při plnění právních povinností v oblasti e-commerce?](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 35: Ručení za dluhy z podnikání u OSVČ a s.r.o.](#)
- [Holdingové struktury a odpovědnost mateřské společnosti](#)

- [Pokuta 32 mil. EUR pro Dacia/Renault - evropské soutěžní úřady tvrdě došlapují na no-poaching. Měla by Vaše společnost být na pozoru?](#)
- [Právo společníka na informace v s. r. o.: silný nástroj kontroly, ale ne bez hranic](#)
- [Kupní smlouva k nemovité věci bez určení kupní ceny: Nejvyšší soud koriguje katastrální praxi](#)
- [Společnost s podíly 50:50 - právní rizika patových situací a jejich smluvní řešení](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 34: Jednání za společnost - prokura](#)